

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Факультет природничий
Кафедра ботаніки, біоресурсів та збереження біорізноманіття

Робочий зошит для виконання практичних робіт
з вибіркової освітньої компоненти
Світове рибне господарство
для підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність	Н5 Водні біоресурси та аквакультура
Предметна спеціальність	–
Спеціалізація	–
Освітня програма	Водні біоресурси та аквакультура
Факультет	Природничий

Укладачі:

доцент кафедри ботаніки, біоресурсів та збереження біорізноманіття Світельський М.М.
професор кафедри ботаніки, біоресурсів та збереження біорізноманіття Шелюк Ю.С.
доцент кафедри екології та географії Іщук О.В.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри ботаніки, біоресурсів та збереження біорізноманіття

Протокол від «05» червня 2026 р. № 31

Завідувач кафедри _____ Людмила КОНСТАНТИНЕНКО

Житомир – 2026

Рецензенти:

доктор ветеринарних наук,
професор, завідувач кафедри
іхтіології та зоології Білоцерківського
національного аграрного університету

Наталія ГРИНЕВИЧ

кандидат ветеринарних наук,
доцент кафедри водних
біоресурсів та аквакультури
ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького

Петро ПУКАЛО

доктор біологічних наук, професор
кафедри ботаніки, біоресурсів
та збереження біорізноманіття
ЖДУ імені Івана Франка

Марина ПАЦЮК

Т-36

Робочий зошит для виконання практичних робіт з вибіркової освітньої компоненти «Світове рибне господарство» / Укладачі: Світельський М.М., Шелюк Ю. С., Іщук О.В. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2026. – 66 с.

Робочий зошит призначений для виконання практичних робіт з вибіркової освітньої компоненти «Світове рибне господарство». Він містить завдання, спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей щодо аналізу сучасного стану світового рибного господарства, використання водних біоресурсів, розвитку аквакультури, міжнародної торгівлі рибною продукцією та перспектив розвитку галузі.

Практичні роботи передбачають аналіз рибпромислових зон світу, розрахунок потенційного вилову, оцінювання економічної ефективності діяльності рибогосподарських підприємств, дослідження світових ринків рибної продукції, логістичних систем, державної підтримки галузі та впливу сучасних глобальних викликів на рибне господарство.

Робота у зошиті включає виконання аналітичних і розрахункових завдань, опрацювання статистичних матеріалів, побудову таблиць і графіків, аналіз отриманих результатів та формулювання висновків.

Після кожної практичної роботи наведено тестові завдання для самоконтролю та закріплення теоретичних знань і практичних навичок.

© Світельський М. М. уклад., 2026

© Шелюк Ю. С. уклад., 2026

© Іщук О.В., уклад., 2026

© Житомирський державний університет імені
Івана Франка, 2026

УДК 639.2/.3(100)(075.8)

Т36

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Факультет природничий
Кафедра ботаніки, біоресурсів та збереження біорізноманіття

Робочий зошит
для виконання практичних робіт
з вибіркової освітньої компоненти
Світове рибне господарство
для підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти»

Студента (-тки) групи _____

Галузь знань	Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність	Н5 Водні біоресурси та аквакультура
Предметна спеціальність	–
Спеціалізація	–
Освітня програма	Водні біоресурси та аквакультура
Факультет	Природничий

Житомир – 2026

ЗМІСТ

Модуль I. Світове рибне господарство.	5
Практична робота №1. Складання переліку ключових компетентностей фахівця з водних біоресурсів	5
Практична робота №2. Аналіз розподілу основних рибпромислових зон на світовій карті	9
Практична робота №3. Розрахунок потенційного вилову для різних видів риб	13
Практична робота №4. Порівняльна характеристика технологій аквакультури в країнах-лідерах	17
Практична робота №5. Розробка бізнес-плану для рибогосподарського підприємства	21
Практична робота №6. Побудова графіків динаміки світового вилову за останнє десятиріччя	25
Практична робота №7. Розрахунок собівартості продукції аквакультури	29
Практична робота №8. Аналіз ефективності державної підтримки рибного господарства	33
Практична робота №9. Дослідження цінової динаміки на рибні продукти в ЄС	37
Практична робота №10. Аналіз логістичних маршрутів постачання риби	41
Практична робота №11. Оцінка потенціалу розвитку аквакультури в регіонах України	45
Практична робота №12. Аналіз експортних можливостей української рибної продукції	49
Практична робота №13. Розробка стратегії сталого рибальства для конкретного регіону	53
Практична робота №14. Дослідження впливу кліматичних змін на рибні ресурси	57
Практична робота №15. Аналіз ефективності маркетингових стратегій рибних господарств	61
Список рекомендованих джерел	65

Практичне заняття 1

Тема: Складання переліку ключових компетенцій фахівця з водних біоресурсів

Мета:

ознайомитися з основними професійними компетентностями фахівця у сфері водних біоресурсів та аквакультури; навчитися визначати знання, уміння та навички, необхідні для професійної діяльності у рибному господарстві.

Матеріали та обладнання:

освітньо-професійна програма спеціальності Н5 Водні біоресурси та аквакультура, професійні стандарти, методичні рекомендації, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 8–25;

Л – 2 (Євтушенко М.Ю. та ін., 2012), с. 5–18;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 9–22.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Компетентність – _____

Професійна компетентність – _____

Фахівець з водних біоресурсів – _____

Аквакультура – _____

Водні біоресурси – _____

Світове рибне господарство – _____

Сталий розвиток рибальства – _____

Завдання 2. Визначити загальні компетентності фахівця.

Заповнити таблицю.

Загальна компетентність	Характеристика

Завдання 3. Визначити спеціальні (фахові) компетентності.

Фахова компетентність	Практичне значення

Завдання 4. Оцінити значення компетентностей у професійній діяльності.

Компетентність	Важливість (1–5 балів)
Біологічна підготовка	
Екологічна підготовка	
Економічна підготовка	
Управлінські навички	
Аналітичне мислення	
Комунікаційні навички	

Завдання 5. Скласти перелік професійних якостей сучасного фахівця.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 6. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 1

1. Що розуміють під компетентністю?
 - а) Сукупність знань, умінь і навичок
 - б) Посадову інструкцію
 - в) Виробничий план
 - г) Документ про освіту
2. До загальних компетентностей належить:
 - а) Комунікабельність
 - б) Інкубація ікри

- в) Вилов риби
 - г) Переробка риби
3. До фахових компетентностей належить:
- а) Аналіз водних біоресурсів
 - б) Ведення щоденника
 - в) Побутові навички
 - г) Вивчення іноземної мови
4. Аквакультура – це:
- а) Культивування водних організмів
 - б) Видобуток корисних копалин
 - в) Вирощування зернових культур
 - г) Лісівництво
5. Водні біоресурси – це:
- а) Сукупність водних організмів
 - б) Запаси питної води
 - в) Берегова рослинність
 - г) Гідротехнічні споруди
6. Основою професійної діяльності є:
- а) Компетентності
 - б) Випадкові знання
 - в) Інтуїція
 - г) Досвід друзів
7. Світове рибне господарство включає:
- а) Рибальство та аквакультуру
 - б) Лише аквакультуру
 - в) Лише рибальство
 - г) Лише торгівлю
8. Сталий розвиток передбачає:
- а) Раціональне використання ресурсів
 - б) Максимальний вилов
 - в) Відсутність контролю
 - г) Збільшення забруднення
9. Яка компетентність необхідна керівнику господарства?
- а) Управлінська
 - б) Спортивна
 - в) Туристична
 - г) Художня
10. Для чого необхідні аналітичні навички?
- а) Для оцінювання інформації
 - б) Для ремонту техніки
 - в) Для перевезення риби
 - г) Для будівництва дамб
11. Який напрям належить до професійної діяльності фахівця?
- а) Управління водними біоресурсами
 - б) Виробництво меблів
 - в) Будівництво доріг
 - г) Видобуток нафти
12. Екологічна компетентність пов'язана з:
- а) Охороною довкілля
 - б) Продажем продукції
 - в) Туризмом
 - г) Архітектурою
13. Біологічна компетентність передбачає знання:
- а) Біології риб
 - б) Астрономії

- в) Геології
 - г) Археології
14. Який документ визначає результати навчання?
- а) Освітня програма
 - б) Паспорт громадянина
 - в) Трудова книжка
 - г) Договір оренди
15. Професійні компетентності формуються:
- а) Під час навчання та практики
 - б) Лише після працевлаштування
 - в) Лише самостійно
 - г) Випадково
16. Комунікаційні навички потрібні для:
- а) Взаємодії з колегами та партнерами
 - б) Лову риби
 - в) Транспортування продукції
 - г) Будівництва ставків
17. Фахівець з водних біоресурсів повинен:
- а) Аналізувати стан водойм
 - б) Лише продавати продукцію
 - в) Працювати тільки з документами
 - г) Лише здійснювати вилов
18. Який напрям є перспективним у світовому рибному господарстві?
- а) Аквакультура
 - б) Скорочення виробництва
 - в) Відмова від рибництва
 - г) Зменшення досліджень
19. Економічні знання потрібні для:
- а) Оцінки ефективності діяльності
 - б) Визначення кольору води
 - в) Вимірювання глибини
 - г) Визначення температури
20. Метою роботи є:
- а) Визначення ключових компетентностей фахівця
 - б) Визначення видової структури риб
 - в) Розрахунок вилову
 - г) Аналіз логістичних маршрутів

Оцінка „ _____ ” _____ 20 _____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 2

Тема: Аналіз розподілу основних рибпромислових зон на світовій карті

Мета:

ознайомитися з основними рибпромисловими районами Світового океану; навчитися визначати їх географічне положення, ресурсний потенціал та значення для світового рибного господарства; сформувати навички аналізу просторового розподілу водних біоресурсів.

Матеріали та обладнання:

політична карта світу, карта Світового океану, атлас, контурна карта світу, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет, статистичні матеріали ФАО.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 35–58;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 23–48;

Л – 6 (Шерман І.М. та ін., 2009), с. 45–61.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Рибпромислова зона – _____

Світовий океан – _____

Континентальний шельф – _____

Пелагічні риби – _____

Демерсальні риби – _____

Промисловий вилов – _____

Водні біоресурси – _____

Завдання 2. Визначити основні рибпромислові райони світу.

Заповнити таблицю.

Рибпромисловий район	Географічне положення	Основні промислові види риб
Північно-Східна Атлантика		
Північно-Західна Атлантика		
Північно-Західна частина Тихого океану		
Південно-Східна частина Тихого океану		
Індійський океан		

Завдання 3. Охарактеризувати продуктивність основних районів.

Район Рівень рибпродуктивності Причини високої продуктивності

Завдання 4. Визначити країни-лідери світового рибальства.

Країна	Основні райони промислу	Основні об'єкти вилову
Китай		
Індонезія		
Індія		
Перу		
Росія		

Завдання 5. Позначити на контурній карті.

Нанести на контурну карту:

- Північно-Східну Атлантику;
- Північно-Західну Атлантику;
- Північно-Західну частину Тихого океану;
- Південно-Східну частину Тихого океану;
- Індійський океан;
- основні країни-лідери за обсягами вилову риби.

Місце для виконання завдання:

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 6. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 2

1. Найбільші обсяги світового вилову забезпечує:
 - а) Тихий океан
 - б) Північний Льодовитий океан
 - в) Каспійське море
 - г) Чорне море
2. Що таке рибпромислова зона?
 - а) Район інтенсивного промислу риби
 - б) Територія рибного заводу
 - в) Місце продажу риби
 - г) Заповідник
3. Найбільш продуктивною частиною океану є:
 - а) Континентальний шельф
 - б) Абісаль
 - в) Глибоководні жолоби
 - г) Центральні райони океану
4. Країна-лідер світового рибальства:
 - а) Китай
 - б) Україна
 - в) Польща
 - г) Норвегія
5. До пелагічних риб належить:
 - а) Оселедець
 - б) Камбала

- в) Сом
 - г) Осетер
6. Найбільший район вилову анчоуса розташований:
- а) Біля берегів Перу
 - б) Біля Гренландії
 - в) Біля Ісландії
 - г) У Чорному морі
7. Північно-Східна Атлантика характеризується:
- а) Високою продуктивністю
 - б) Повною відсутністю промислу
 - в) Тільки аквакультурою
 - г) Низьким біорізноманіттям
8. Демерсальні риби мешкають:
- а) Біля дна
 - б) На поверхні
 - в) У річках
 - г) У ставках
9. Яка країна є одним із найбільших виробників рибної продукції?
- а) Індонезія
 - б) Монголія
 - в) Австрія
 - г) Чехія
10. Основним об'єктом промислу в Північній Атлантиці є:
- а) Тріска
 - б) Короп
 - в) Білий амур
 - г) Осетер
11. Найбільше значення для світового рибальства має:
- а) Тихий океан
 - б) Азовське море
 - в) Балтійське море
 - г) Каспійське море
12. Континентальний шельф характеризується:
- а) Високою біологічною продуктивністю
 - б) Повною відсутністю життя
 - в) Високою солоністю
 - г) Низькою температурою
13. Промисловий вилов здійснюється з метою:
- а) Отримання товарної продукції
 - б) Розваг
 - в) Спорту
 - г) Наукових досліджень
14. Найбільший вилов тунців здійснюється:
- а) У Тихому океані
 - б) У Чорному морі
 - в) У Балтійському морі
 - г) У Каспійському морі
15. До країн-лідерів за виловом риби належить:
- а) Перу
 - б) Швейцарія
 - в) Угорщина
 - г) Словаччина
16. Основою світового рибальства є:
- а) Водні біоресурси
 - б) Гідротехнічні споруди

- в) Туризм
 - г) Судноплавство
17. Найбільша кількість промислових риб виловлюється:
- а) У морях та океанах
 - б) У ставках
 - в) У басейнах
 - г) У річках
18. Анчоус належить до:
- а) Пелагічних риб
 - б) Осетрових
 - в) Коропових
 - г) Сомових
19. Продуктивність рибпромислових районів залежить від:
- а) Кормової бази
 - б) Кольору води
 - в) Глибини берега
 - г) Висоти хвиль
20. Метою роботи є:
- а) Вивчення розподілу рибпромислових зон світу
 - б) Визначення якості води
 - в) Розрахунок собівартості продукції
 - г) Аналіз маркетингової діяльності підприємства

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 3

Тема: Розрахунок потенційного вилову для різних видів риб

Мета:

ознайомитися з основними підходами до оцінки рибних запасів; навчитися визначати потенційний вилов різних видів риб та аналізувати фактори, які впливають на продуктивність водних екосистем.

Матеріали та обладнання:

калькулятор, методичні рекомендації, статистичні матеріали щодо запасів риб, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 2 (Євтушенко М.Ю. та ін., 2012), с. 25–42;

Л – 4 (Хижняк М.І., Євтушенко М.Ю., 2010), с. 18–41;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 49–63.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Рибні запаси – _____

Потенційний вилов – _____

Біопродуктивність водойми – _____

Промисловий запас – _____

Допустимий вилов – _____

Відтворення популяції – _____

Завдання 2. Визначити потенційний вилов риби.

Заповнити таблицю.

Вид риби	Запас риби, т	Коефіцієнт використання	Потенційний вилов, т
Оселедець			
Тріска			
Скумбрія			
Анчоус			
Тунець			

Завдання 3. Провести розрахунок потенційного вилову.

Формула:

$$ПВ = Z \times K$$

де:

ПВ – потенційний вилов, т;

Z – запас риби, т;

K – коефіцієнт використання запасу.

Вид риби Розрахунок Результат

Завдання 4. Порівняти потенційний вилов різних видів риб.

Вид риби	Потенційний вилов, т	Місце за обсягом

Вид риби	Потенційний вилов, т	Місце за обсягом

Завдання 5. Визначити фактори, які впливають на величину вилову.

Фактор	Характер впливу
Стан кормової бази	
Температура води	
Інтенсивність промислу	
Забруднення водойм	
Кліматичні зміни	
Відтворення популяцій	

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 6. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 3

- Потенційний вилов – це:
 - максимально допустимий обсяг вилову без виснаження запасів;
 - фактичний вилов за добу;
 - вилов риби одним судном;
 - кількість вирощеної риби.
- Біопродуктивність водойми характеризує:
 - здатність водойми формувати біомасу організмів;
 - площу водойми;
 - солоність води;
 - глибину водойми.
- Основою розрахунку потенційного вилову є:
 - рибні запаси;
 - атмосферний тиск;
 - площа суходолу;
 - кількість населення.
- Промисловий запас риби – це:
 - частина популяції, придатна для промислового вилову;
 - вся риба у водоймі;
 - лише молодь риб;
 - лише хижі риби.

5. Допустимий вилов встановлюють для:
 - а) збереження рибних ресурсів;
 - б) збільшення забруднення водойм;
 - в) зменшення біорізноманіття;
 - г) ліквідації популяцій.
6. На величину вилову впливає:
 - а) стан кормової бази;
 - б) колір риби;
 - в) форма плавців;
 - г) довжина хвоста.
7. Однією з причин зниження запасів риби є:
 - а) надмірний вилов;
 - б) зариблення;
 - в) охорона нерестовищ;
 - г) аквакультура.
8. Основною метою оцінки запасів є:
 - а) раціональне використання ресурсів;
 - б) збільшення вилову будь-якою ціною;
 - в) розвиток туризму;
 - г) будівництво портів.
9. Коефіцієнт використання показує:
 - а) частку запасу, яку можна вилучити;
 - б) площу водойми;
 - в) швидкість течії;
 - г) температуру води.
10. Відтворення популяцій забезпечує:
 - а) стабільність рибних ресурсів;
 - б) скорочення біорізноманіття;
 - в) виснаження запасів;
 - г) забруднення водойм.
11. Основною причиною коливання чисельності рибних запасів є:
 - а) зміни умов середовища;
 - б) колір води;
 - в) форма водойми;
 - г) висота хвиль.
12. Який показник використовують для оцінки стану популяції риб?
 - а) чисельність запасу;
 - б) колір луски;
 - в) довжина плавців;
 - г) форма хвоста.
13. Раціональне використання водних біоресурсів передбачає:
 - а) контроль обсягів вилову;
 - б) максимальний вилов;
 - в) відсутність обмежень;
 - г) знищення хижих риб.
14. Найбільш поширеним методом оцінки запасів риб є:
 - а) облікові та статистичні дослідження;
 - б) візуальне спостереження;
 - в) опитування населення;
 - г) аналіз клімату.
15. Надмірний вилов призводить до:
 - а) виснаження рибних запасів;
 - б) збільшення біомаси;
 - в) підвищення продуктивності водойм;
 - г) покращення умов нересту.

16. Біопродуктивність водойми залежить від:
- а) кормової бази;
 - б) кольору дна;
 - в) форми берегової лінії;
 - г) швидкості вітру.
17. Одним із заходів збереження рибних ресурсів є:
- а) встановлення квот вилову;
 - б) збільшення промислового навантаження;
 - в) скорочення нерестовищ;
 - г) забруднення водойм.
18. Потенційний вилов визначають для:
- а) планування використання ресурсів;
 - б) визначення температури води;
 - в) оцінки якості кормів;
 - г) будівництва водойм.
19. Відновлення популяцій риб забезпечується шляхом:
- а) зариблення водойм;
 - б) збільшення вилову;
 - в) осушення водойм;
 - г) зменшення площі нерестовищ.
20. Метою розрахунку потенційного вилову є:
- а) забезпечення сталого використання рибних ресурсів;
 - б) збільшення промислового навантаження;
 - в) скорочення рибних запасів;
 - г) зменшення біорізноманіття.

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 4

Тема: Порівняльна характеристика технологій аквакультури в країнах-лідерах

Мета:

ознайомитися з сучасними технологіями аквакультури, що використовуються у провідних країнах світу; навчитися порівнювати різні моделі виробництва рибної продукції та оцінювати їх ефективність.

Матеріали та обладнання:

карта світу, статистичні матеріали ФАО, навчально-методичні матеріали, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 59–76;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 64–89;

Л – 6 (Шерман І.М. та ін., 2009), с. 112–130.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Аквакультура – _____

Інтенсивна аквакультура – _____

Екстенсивна аквакультура – _____

Рециркуляційна аквакультурна система (RAS) – _____

Марикультура – _____

Садкове рибництво – _____

Завдання 2. Провести порівняння технологій аквакультури у країнах-лідерах.

Країна	Основні об'єкти вирощування	Основна технологія
Китай		
Норвегія		
В'єтнам		
Індія		
Чилі		

Завдання 3. Охарактеризувати переваги та недоліки технологій.

Технологія	Переваги	Недоліки
Ставкова		
Садкова		
Басейнова		
RAS		
Марикультура		

Завдання 4. Визначити рівень розвитку аквакультури в окремих країнах.

Країна	Обсяг виробництва	Рівень розвитку (високий, середній, низький)
Китай		
Норвегія		
В'єтнам		
Індія		
Чилі		

Завдання 5. Визначити перспективні технології для України.

Технологія	Можливість впровадження в Україні	Обґрунтування
Ставкова		
Садкова		
Басейнова		
RAS		
Марикультура		

Місце для додаткових розрахунків**Завдання 6. Зробити загальний висновок.**

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 4

- Аквакультура – це:
 - вирощування водних організмів;
 - вилов риби в океані;
 - транспортування риби;
 - переробка рибної продукції.
- Світовим лідером з виробництва продукції аквакультури є:
 - Китай;
 - Україна;
 - Польща;
 - Канада.
- Основним об'єктом вирощування в Норвегії є:
 - атлантичний лосось;
 - короп;
 - товстолобик;
 - судак.
- RAS означає:
 - рециркуляційна аквакультурна система;
 - система океанічного промислу;
 - метод консервування риби;
 - тип рибальського судна.
- Основною перевагою RAS є:
 - незалежність від природних умов;
 - відсутність витрат;
 - необмежене використання води;
 - простота будівництва.
- Марикультура пов'язана з:
 - вирощуванням організмів у морській воді;

- б) річковим рибництвом;
 - в) виловом океанічних риб;
 - г) переробкою продукції.
7. Садкове вирощування найчастіше застосовують:
- а) у водоймах та морських акваторіях;
 - б) у пустелях;
 - в) у теплицях;
 - г) у лісах.
8. Основним об'єктом аквакультури Китаю є:
- а) коропові риби;
 - б) осетрові;
 - в) тунець;
 - г) тріска.
9. Інтенсивна аквакультура характеризується:
- а) високою щільністю посадки;
 - б) низькою продуктивністю;
 - в) відсутністю годівлі;
 - г) природним відтворенням.
10. Екстенсивна аквакультура базується на:
- а) використанні природної кормової бази;
 - б) штучному годуванні;
 - в) рециркуляції води;
 - г) автоматизації процесів.
11. Одним із лідерів з вирощування пангасіуса є:
- а) В'єтнам;
 - б) Норвегія;
 - в) Японія;
 - г) Канада.
12. Найбільші обсяги продукції аквакультури виробляються:
- а) в Азії;
 - б) в Африці;
 - в) в Австралії;
 - г) в Антарктиді.
13. Основною перевагою садкової аквакультури є:
- а) висока продуктивність;
 - б) повна незалежність від водойм;
 - в) відсутність витрат на корми;
 - г) можливість вирощування лише коропа.
14. Чилі спеціалізується на вирощуванні:
- а) лосося;
 - б) коропа;
 - в) карася;
 - г) судака.
15. Яка технологія потребує найвищих капіталовкладень?
- а) RAS;
 - б) ставкова;
 - в) пасовищна;
 - г) екстенсивна.
16. Основною метою аквакультури є:
- а) виробництво водних організмів;
 - б) охорона лісів;
 - в) видобуток корисних копалин;
 - г) будівництво водойм.
17. Яка країна є одним із найбільших виробників лосося?
- а) Норвегія;
 - б) Казахстан;

- в) Угорщина;
 - г) Молдова.
18. Інноваційні технології аквакультури спрямовані на:
- а) підвищення ефективності виробництва;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) зменшення біорізноманіття;
 - г) відмову від вирощування риби.
19. Для сталого розвитку аквакультури важливим є:
- а) раціональне використання ресурсів;
 - б) максимальне забруднення водойм;
 - в) збільшення втрат кормів;
 - г) скорочення контролю.
20. Метою роботи є:
- а) порівняння технологій аквакультури різних країн;
 - б) визначення якості води;
 - в) розрахунок вилову;
 - г) аналіз рибних ринків.

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 5

Тема: Розробка бізнес-плану для рибогосподарського підприємства

Мета:

ознайомитися з основними складовими бізнес-плану рибогосподарського підприємства; навчитися оцінювати виробничі та економічні показники діяльності господарства, розраховувати витрати та очікувані результати виробництва.

Матеріали та обладнання:

калькулятор, методичні рекомендації, статистичні матеріали, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 115–140;

Л – 3 (Кавер І.К. та ін., 2001), с. 47–49;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 90–112.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Бізнес-план – _____

Рентабельність – _____

Собівартість продукції – _____

Інвестиції – _____

Прибуток – _____

Окупність проєкту – _____

Завдання 2. Визначити характеристику майбутнього підприємства.

Показник	Характеристика
Назва підприємства	
Регіон розташування	
Основний вид діяльності	
Вид риби для вирощування	
Потужність підприємства	

Завдання 3. Визначити виробничі показники.

Показник	Значення
Площа водойм, га	
Щільність посадки, екз./га	
Загальна кількість риби, екз.	
Середня маса риби, кг	
Плановий обсяг виробництва, кг	

Завдання 4. Розрахувати витрати підприємства.

Стаття витрат	Сума, грн
Рибопосадковий матеріал	
Корми	
Електроенергія	
Оплата праці	
Транспортні витрати	

Стаття витрат	Сума, грн
Ветеринарні заходи	
Інші витрати	
Разом	

Завдання 5. Визначити економічну ефективність проєкту.

Показник	Значення
Загальні витрати, грн	
Дохід від реалізації, грн	
Прибуток, грн	
Рентабельність, %	
Термін окупності, років	

Завдання 6. Провести SWOT-аналіз підприємства.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

Завдання 7. Розробити пропозиції щодо розвитку підприємства.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 8. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 5

1. Бізнес-план – це:
 - а) документ, що обґрунтовує діяльність підприємства;
 - б) бухгалтерський звіт;

- в) виробничий журнал;
 - г) посадова інструкція.
2. Основною метою бізнес-плану є:
 - а) оцінка доцільності реалізації проєкту;
 - б) визначення якості води;
 - в) розрахунок віку риби;
 - г) оцінка погодних умов.
 3. Доходом підприємства є:
 - а) кошти від реалізації продукції;
 - б) лише банківський кредит;
 - в) заробітна плата працівників;
 - г) податки.
 4. Прибуток визначається як:
 - а) різниця між доходами і витратами;
 - б) сума всіх витрат;
 - в) обсяг виробництва;
 - г) кількість працівників.
 5. Рентабельність характеризує:
 - а) ефективність виробництва;
 - б) якість кормів;
 - в) площу водойми;
 - г) кількість риби.
 6. До виробничих витрат належать:
 - а) корми;
 - б) температура води;
 - в) глибина водойми;
 - г) атмосферний тиск.
 7. Інвестиції – це:
 - а) вкладення коштів у розвиток підприємства;
 - б) прибуток підприємства;
 - в) виручка від продажу;
 - г) податки.
 8. Основним джерелом доходу рибного господарства є:
 - а) реалізація продукції;
 - б) оренда приміщень;
 - в) продаж обладнання;
 - г) кредитування.
 9. Собівартість продукції включає:
 - а) усі витрати на виробництво;
 - б) лише витрати на корми;
 - в) лише витрати на електроенергію;
 - г) лише витрати на транспорт.
 10. SWOT-аналіз використовується для:
 - а) оцінки внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку;
 - б) визначення температури води;
 - в) аналізу гідрохімічних показників;
 - г) розрахунку щільності посадки.
 11. До сильних сторін підприємства належать:
 - а) конкурентні переваги;
 - б) фінансові втрати;
 - в) високі ризики;
 - г) нестача персоналу.
 12. До загроз належать:
 - а) посилення конкуренції;
 - б) збільшення попиту;

- в) модернізація виробництва;
 - г) державна підтримка.
13. Термін окупності характеризує:
- а) час повернення вкладених коштів;
 - б) тривалість вирощування риби;
 - в) період нересту;
 - г) строк експлуатації водойми.
14. Одним із факторів успішності проекту є:
- а) наявність ринку збуту;
 - б) випадковість;
 - в) зміна погоди;
 - г) відсутність планування.
15. До постійних витрат належать:
- а) оплата праці персоналу;
 - б) вилов риби;
 - в) зариблення водойми;
 - г) реалізація продукції.
16. Основою бізнес-планування є:
- а) економічні розрахунки;
 - б) прогноз погоди;
 - в) якість ґрунту;
 - г) швидкість течії.
17. Плановий обсяг виробництва визначає:
- а) можливий випуск продукції;
 - б) температуру води;
 - в) якість кормів;
 - г) видовий склад риб.
18. Конкурентоспроможність підприємства залежить від:
- а) якості продукції та ефективності виробництва;
 - б) кольору риби;
 - в) форми водойми;
 - г) кількості опадів.
19. Економічна ефективність характеризує:
- а) результативність господарської діяльності;
 - б) біологічні особливості риб;
 - в) видовий склад іхтіофауни;
 - г) рівень кисню у воді.
20. Метою роботи є:
- а) розробка бізнес-плану рибогосподарського підприємства;
 - б) оцінка якості води;
 - в) аналіз світового вилову;
 - г) визначення рибпромислових зон.

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 6

Тема: Побудова графіків динаміки світового вилову за останнє десятиріччя

Мета:

навчитися аналізувати статистичні дані світового рибальства, будувати графіки динаміки вилову риби, визначати тенденції розвитку світового рибного господарства та оцінювати фактори, що впливають на зміну обсягів вилову.

Матеріали та обладнання:

статистичні дані ФАО, калькулятор, лінійка, міліметровий папір або програмне забезпечення Microsoft Excel, персональний комп'ютер.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 77–95;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 113–136;

Л – 2 (Євтушенко М.Ю. та ін., 2012), с. 43–58.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Світовий вилов риби – _____

Статистичний ряд – _____

Динаміка показника – _____

Тренд – _____

Рибальство – _____

Аквакультура – _____

Завдання 2. Заповнити таблицю статистичних даних.

Рік	Світовий вилов, млн т
2015	
2016	
2017	
2018	
2019	
2020	
2021	
2022	
2023	
2024	

Завдання 3. Побудувати графік динаміки світового вилову.

Місце для побудови графіка:

Завдання 4. Визначити темпи зміни показників.

Формула:

$$\text{Темп зміни (\%)} = (\text{Показник поточного року} / \text{Показник попереднього року}) \times 100$$

Рік	Темп зміни, %
2016	
2017	
2018	
2019	
2020	
2021	
2022	
2023	
2024	

Завдання 5. Проаналізувати фактори, що впливають на динаміку вилову.

Фактор	Характер впливу
Стан рибних запасів	
Кліматичні зміни	
Розвиток аквакультури	
Попит на продукцію	
Міжнародне регулювання	
Технологічний розвиток	

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 6. Визначити основні тенденції розвитку галузі.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 6

1. Динаміка показника характеризує:
а) зміну показника в часі;

- б) площу водойми;
 - в) видовий склад риб;
 - г) температуру води.
2. Основним джерелом світової статистики рибальства є:
- а) ФАО;
 - б) ЮНЕСКО;
 - в) НАТО;
 - г) МОК.
3. Графік використовується для:
- а) наочного відображення змін показників;
 - б) визначення видів риб;
 - в) оцінки якості води;
 - г) підрахунку риб.
4. Світовий вилов вимірюється переважно:
- а) у тоннах;
 - б) у літрах;
 - в) у метрах;
 - г) у відсотках.
5. Тренд – це:
- а) загальна тенденція зміни показника;
 - б) окремий результат вимірювання;
 - в) температура води;
 - г) середня маса риби.
6. Основним фактором зміни світового вилову є:
- а) стан рибних запасів;
 - б) колір води;
 - в) висота хвиль;
 - г) форма берегів.
7. Темп зміни показника виражається:
- а) у відсотках;
 - б) у кілограмах;
 - в) у метрах;
 - г) у літрах.
8. Одним із факторів зростання виробництва риби є:
- а) розвиток аквакультури;
 - б) скорочення водойм;
 - в) забруднення океанів;
 - г) зменшення попиту.
9. Найбільші обсяги вилову забезпечує:
- а) Тихий океан;
 - б) Балтійське море;
 - в) Азовське море;
 - г) Каспійське море.
10. Статистичний ряд складається з:
- а) послідовності показників за роками;
 - б) переліку видів риб;
 - в) назв країн;
 - г) переліку водойм.
11. Аналіз динаміки дозволяє:
- а) прогнозувати розвиток галузі;
 - б) визначати вік риб;
 - в) вимірювати глибину водойми;
 - г) визначати видовий склад.
12. До факторів розвитку світового рибальства належить:
- а) технологічний прогрес;
 - б) форма суден;

- в) колір води;
 - г) тип берегової лінії.
13. Світовий вилов залежить від:
- а) стану водних біоресурсів;
 - б) атмосферного тиску;
 - в) кількості островів;
 - г) висоти припливів.
14. Основою аналізу є:
- а) статистичні дані;
 - б) випадкові спостереження;
 - в) припущення;
 - г) інтуїція.
15. Графік дає можливість:
- а) виявити тенденції;
 - б) визначити солоність води;
 - в) оцінити якість кормів;
 - г) підрахувати чисельність населення.
16. Зростання попиту на рибу сприяє:
- а) розвитку галузі;
 - б) скороченню виробництва;
 - в) зменшенню торгівлі;
 - г) ліквідації аквакультури.
17. Світове рибне господарство включає:
- а) рибальство та аквакультуру;
 - б) лише рибальство;
 - в) лише аквакультуру;
 - г) лише торгівлю.
18. Для аналізу статистики використовують:
- а) таблиці та графіки;
 - б) лише карти;
 - в) лише фотографії;
 - г) лише описи.
19. Довгострокові зміни відображає:
- а) тренд;
 - б) середнє значення;
 - в) окремий показник;
 - г) абсолютна величина.
20. Метою роботи є:
- а) аналіз динаміки світового вилову риби;
 - б) оцінка якості води;
 - в) визначення собівартості продукції;
 - г) аналіз маркетингових стратегій.

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 7

Тема: Розрахунок собівартості продукції аквакультури

Мета:

ознайомитися з методикою визначення собівартості продукції аквакультури; навчитися розраховувати виробничі витрати та оцінювати економічну ефективність виробництва рибної продукції.

Матеріали та обладнання:

калькулятор, методичні рекомендації, статистичні матеріали, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 141–160;

Л – 3 (Кавер І.К. та ін., 2001), с. 47–49;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 137–150.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Собівартість продукції – _____

Виробничі витрати – _____

Прямі витрати – _____

Непрямі витрати – _____

Повна собівартість – _____

Економічна ефективність – _____

Завдання 2. Визначити структуру витрат підприємства.

Стаття витрат	Сума, грн
Рибопосадковий матеріал	
Корми	
Оплата праці	
Електроенергія	
Паливо	
Ветеринарні заходи	
Амортизація	
Інші витрати	
Разом	

Завдання 3. Розрахувати собівартість продукції.

Формула:

$$C = V / П$$

де:

С – собівартість 1 кг продукції, грн;

В – загальні виробничі витрати, грн;

П – обсяг виробленої продукції, кг.

Показник	Значення
Загальні витрати, грн	
Обсяг виробництва, кг	
Собівартість 1 кг продукції, грн	

Завдання 4. Провести аналіз структури витрат.

Стаття витрат	Частка у загальних витратах, %
Рибопосадковий матеріал	
Корми	
Оплата праці	
Електроенергія	
Паливо	
Ветеринарні заходи	
Амортизація	
Інші витрати	

Завдання 5. Визначити фактори, що впливають на собівартість продукції.

Фактор	Характер впливу
Вартість кормів	
Продуктивність риби	
Щільність посадки	
Вартість електроенергії	
Рівень механізації	
Технологія вирощування	

Завдання 6. Запропонувати шляхи зниження собівартості.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 7

1. Собівартість продукції – це:
 - а) сукупність витрат на виробництво продукції;
 - б) дохід підприємства;
 - в) прибуток підприємства;
 - г) виручка від реалізації.
2. До прямих витрат належать:
 - а) витрати на корми;
 - б) прибуток;

- в) виручка;
 - г) податки.
3. Найбільшу частку витрат у більшості господарств становлять:
- а) корми;
 - б) реклама;
 - в) оренда офісу;
 - г) страхування.
4. Повна собівартість включає:
- а) усі виробничі витрати;
 - б) лише витрати на корми;
 - в) лише оплату праці;
 - г) лише амортизацію.
5. Зростання вартості кормів призводить до:
- а) збільшення собівартості;
 - б) зменшення собівартості;
 - в) збільшення прибутку;
 - г) збільшення вилову.
6. Економічна ефективність характеризує:
- а) результативність виробництва;
 - б) температуру води;
 - в) видовий склад риб;
 - г) площу водойми.
7. До виробничих витрат належить:
- а) електроенергія;
 - б) кількість опадів;
 - в) температура повітря;
 - г) швидкість течії.
8. Амортизація – це:
- а) поступове перенесення вартості основних засобів на продукцію;
 - б) прибуток підприємства;
 - в) податок;
 - г) кредит.
9. Собівартість 1 кг продукції визначають:
- а) діленням витрат на обсяг виробництва;
 - б) множенням витрат на продукцію;
 - в) додаванням прибутку;
 - г) відніманням доходу.
10. До непрямих витрат належать:
- а) адміністративні витрати;
 - б) маса риби;
 - в) площа водойми;
 - г) кількість малька.
11. Основою економічних розрахунків є:
- а) виробничі витрати;
 - б) температура води;
 - в) глибина водойми;
 - г) видовий склад риб.
12. При зростанні продуктивності риби собівартість:
- а) може зменшуватися;
 - б) завжди зростає;
 - в) не змінюється;
 - г) подвоюється.
13. Енергоощадні технології сприяють:
- а) зниженню витрат;
 - б) збільшенню витрат;

- в) скороченню виробництва;
 - г) зменшенню якості продукції.
14. Рентабельність пов'язана з:
- а) собівартістю та прибутком;
 - б) температурою води;
 - в) кольором риби;
 - г) площею водойми.
15. Собівартість використовується для:
- а) визначення ціни продукції;
 - б) визначення віку риби;
 - в) оцінки якості води;
 - г) визначення видової структури.
16. Одним зі шляхів зниження собівартості є:
- а) оптимізація витрат;
 - б) збільшення витрат кормів;
 - в) скорочення контролю;
 - г) зменшення продуктивності.
17. Корми впливають на:
- а) продуктивність та витрати;
 - б) колір води;
 - в) атмосферний тиск;
 - г) форму водойми.
18. Економічний аналіз дозволяє:
- а) оцінити ефективність виробництва;
 - б) визначити температуру води;
 - в) оцінити солоність;
 - г) визначити глибину водойми.
19. Головною метою розрахунку собівартості є:
- а) оцінка витрат на виробництво продукції;
 - б) визначення видового складу риби;
 - в) аналіз клімату;
 - г) оцінка кормової бази.
20. Метою роботи є:
- а) розрахунок собівартості продукції аквакультури;
 - б) аналіз світового вилову;
 - в) оцінка якості води;
 - г) вивчення рибпромислових зон.

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 8

Тема: Аналіз ефективності державної підтримки рибного господарства

Мета:

ознайомитися з основними механізмами державної підтримки рибного господарства; навчитися аналізувати їх ефективність та оцінювати вплив державної політики на розвиток галузі.

Матеріали та обладнання:

нормативно-правові акти України, статистичні дані, калькулятор, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 161–178;

Л – 3 (Кавер І.К. та ін., 2001), с. 47–49;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 151–160.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Державна підтримка – _____

Дотація – _____

Субсидія – _____

Грант – _____

Інвестиційна підтримка – _____

Державна програма розвитку – _____

Завдання 2. Визначити основні форми державної підтримки.

Вид підтримки	Характеристика
Фінансова допомога	
Грантові програми	
Компенсація витрат	
Пільгове кредитування	
Податкові пільги	
Консультаційна підтримка	

Завдання 3. Проаналізувати програми підтримки рибного господарства.

Назва програми Мета програми Очікуваний результат

Завдання 4. Провести оцінку ефективності державної підтримки.

Показник	До впровадження	Після впровадження
Обсяг виробництва		
Обсяг інвестицій		
Кількість підприємств		
Кількість робочих місць		
Обсяг реалізованої продукції		

Завдання 5. Проаналізувати переваги та недоліки державної підтримки.

Переваги	Недоліки
----------	----------

Переваги	Недоліки

Завдання 6. Визначити перспективні напрями державної підтримки.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Місце для додаткових записів

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 8

1. Державна підтримка рибного господарства спрямована на:
 - а) розвиток галузі;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) зменшення інвестицій;
 - г) ліквідацію підприємств.
2. Грант – це:
 - а) безповоротна фінансова допомога;
 - б) банківський кредит;
 - в) податок;
 - г) штраф.
3. Дотація являє собою:
 - а) фінансову підтримку виробника;
 - б) кредит під високі відсотки;
 - в) адміністративне стягнення;
 - г) страховий внесок.
4. Одним із напрямів підтримки є:
 - а) пільгове кредитування;
 - б) збільшення податків;
 - в) скорочення виробництва;
 - г) заборона інвестицій.
5. Основною метою підтримки є:
 - а) підвищення ефективності виробництва;
 - б) зменшення конкуренції;
 - в) скорочення робочих місць;
 - г) зменшення обсягів продукції.

6. Інвестиційна підтримка сприяє:
 - а) модернізації підприємств;
 - б) ліквідації господарств;
 - в) скороченню виробництва;
 - г) збільшенню збитків.
7. Одним із результатів державної підтримки є:
 - а) зростання виробництва;
 - б) скорочення інвестицій;
 - в) зменшення продуктивності;
 - г) ліквідація підприємств.
8. Пільгове кредитування передбачає:
 - а) отримання кредитів на вигідних умовах;
 - б) безкоштовне обладнання;
 - в) звільнення від виробництва;
 - г) скорочення витрат на корми.
9. До фінансової підтримки належать:
 - а) дотації та гранти;
 - б) температурний контроль;
 - в) аерація водойм;
 - г) сортування риби.
10. Ефективність підтримки оцінюють за:
 - а) економічними показниками;
 - б) кольором води;
 - в) формою водойми;
 - г) видовим складом риб.
11. Державна політика впливає на:
 - а) розвиток галузі;
 - б) температуру води;
 - в) солоність океану;
 - г) атмосферний тиск.
12. Компенсація витрат дозволяє:
 - а) зменшити фінансове навантаження;
 - б) збільшити збитки;
 - в) скоротити виробництво;
 - г) зменшити інвестиції.
13. Однією з форм підтримки є:
 - а) податкові пільги;
 - б) збільшення штрафів;
 - в) скорочення програм розвитку;
 - г) ліквідація підприємств.
14. Головним результатом державної підтримки є:
 - а) підвищення конкурентоспроможності;
 - б) зменшення виробництва;
 - в) скорочення ринку;
 - г) відмова від інновацій.
15. Грантові програми сприяють:
 - а) розвитку нових проєктів;
 - б) скороченню інвестицій;
 - в) підвищенню витрат;
 - г) ліквідації виробництва.
16. Державна підтримка може надаватися у формі:
 - а) фінансової допомоги;
 - б) зниження якості продукції;
 - в) скорочення виробництва;
 - г) збільшення втрат.

17. Економічна ефективність програм визначається:
- а) результатами їх реалізації;
 - б) температурою води;
 - в) кількістю водойм;
 - г) площею підприємства.
18. Розвиток аквакультури є:
- а) одним із пріоритетів підтримки;
 - б) фактором скорочення виробництва;
 - в) причиною збитків;
 - г) перешкодою розвитку галузі.
19. Державна підтримка сприяє:
- а) залученню інвестицій;
 - б) скороченню ринку;
 - в) зменшенню продуктивності;
 - г) підвищенню витрат.
20. Метою роботи є:
- а) аналіз ефективності державної підтримки рибного господарства;
 - б) визначення собівартості продукції;
 - в) аналіз світового вилову;
 - г) оцінка якості води.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 9

Тема: Дослідження цінової динаміки на рибні продукти в ЄС

Мета:

ознайомитися з особливостями формування цін на рибну продукцію в країнах Європейського Союзу; навчитися аналізувати зміну цін у часі та визначати фактори, що впливають на ринок рибної продукції.

Матеріали та обладнання:

статистичні дані Євростату, аналітичні матеріали ринку рибної продукції, калькулятор, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 179–195;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 161–172;

Л – 2 (Євтушенко М.Ю. та ін., 2012), с. 59–73.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Ринок рибної продукції – _____

Ціна реалізації – _____

Оптова ціна – _____

Роздрібна ціна – _____

Кон'юнктура ринку – _____

Цінова динаміка – _____

Завдання 2. Заповнити таблицю цін на рибну продукцію.

Вид продукції	Ціна у 2020 р., €/кг	Ціна у 2022 р., €/кг	Ціна у 2024 р., €/кг
Лосось			
Форель			
Тріска			
Оселедець			
Тунець			

Завдання 3. Розрахувати зміну цін.

Формула:

Зміна ціни (%) = (Ціна поточного року / Ціна базового року) × 100

Вид продукції	Зміна ціни, %
Лосось	
Форель	
Тріска	
Оселедець	
Тунець	

Завдання 4. Побудувати графік зміни цін.

Місце для побудови графіка:

Завдання 5. Визначити фактори, що впливають на формування цін.

Фактор	Характер впливу
Попит населення	
Обсяг виробництва	
Вартість кормів	
Витрати на логістику	
Інфляція	
Міжнародна торгівля	

Завдання 6. Провести порівняння цін у різних країнах ЄС.

Країна	Лосось	Форель	Тріска
Німеччина			
Франція			
Іспанія			
Польща			
Італія			

Місце для додаткових розрахунків

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 9

- Ціна продукції визначається:
 - співвідношенням попиту та пропозиції;
 - лише масою риби;
 - лише температурою води;
 - лише площею водойми.
- Оптова ціна застосовується:
 - при великих обсягах реалізації;
 - у роздрібній торгівлі;
 - лише на біржі;
 - лише для експорту.
- Роздрібна ціна формується:
 - для кінцевого споживача;
 - для виробника;
 - для риболовецького судна;
 - для наукових установ.
- Одним із факторів зростання цін є:
 - інфляція;
 - збільшення пропозиції;

- в) зниження витрат;
 - г) зростання конкуренції.
5. Кон'юнктура ринку характеризує:
 - а) поточний стан ринку;
 - б) температуру води;
 - в) якість кормів;
 - г) видовий склад риб.
 6. До найбільш популярних видів рибної продукції в ЄС належить:
 - а) лосось;
 - б) карась;
 - в) лин;
 - г) йорж.
 7. Аналіз цінової динаміки дозволяє:
 - а) прогнозувати ринкові тенденції;
 - б) визначати вік риби;
 - в) оцінювати глибину водойми;
 - г) вимірювати солоність води.
 8. Витрати на логістику впливають на:
 - а) кінцеву ціну продукції;
 - б) температуру води;
 - в) біомасу риб;
 - г) швидкість росту риби.
 9. Попит на рибну продукцію впливає на:
 - а) рівень цін;
 - б) атмосферний тиск;
 - в) солоність води;
 - г) кількість опадів.
 10. Найбільшими споживачами рибної продукції в ЄС є:
 - а) країни Західної Європи;
 - б) країни Центральної Азії;
 - в) країни Африки;
 - г) країни Антарктиди.
 11. Цінова динаміка відображає:
 - а) зміну цін у часі;
 - б) зміну температури;
 - в) зміну площі водойм;
 - г) зміну чисельності населення.
 12. Лосось належить до:
 - а) цінних об'єктів торгівлі;
 - б) малоцінних видів;
 - в) непромислових риб;
 - г) декоративних видів.
 13. Однією з причин коливання цін є:
 - а) зміна обсягів виробництва;
 - б) колір води;
 - в) форма плавців;
 - г) глибина водойми.
 14. Євростат є джерелом:
 - а) статистичних даних;
 - б) кліматичних прогнозів;
 - в) ветеринарних правил;
 - г) біологічних характеристик риб.
 15. Зростання попиту за незмінної пропозиції призводить до:
 - а) підвищення цін;
 - б) зниження цін;

- в) стабілізації цін;
 - г) припинення торгівлі.
16. Ринок рибної продукції є частиною:
- а) продовольчого ринку;
 - б) енергетичного ринку;
 - в) валютного ринку;
 - г) ринку нерухомості.
17. Міжнародна торгівля впливає на:
- а) рівень цін;
 - б) температуру води;
 - в) швидкість росту риб;
 - г) видовий склад іхтіофауни.
18. Для аналізу ринку використовують:
- а) статистичні показники;
 - б) лише фотографії;
 - в) лише карти;
 - г) лише описи.
19. Основною метою дослідження цін є:
- а) оцінка ринкових тенденцій;
 - б) визначення віку риб;
 - в) аналіз якості води;
 - г) оцінка кормової бази.
20. Метою роботи є:
- а) дослідження цінової динаміки на рибні продукти в ЄС;
 - б) оцінка державної підтримки;
 - в) аналіз світового вилову;
 - г) розрахунок собівартості продукції.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 10

Тема: Аналіз логістичних маршрутів постачання риби

Мета:

ознайомитися з особливостями логістики рибної продукції; навчитися аналізувати маршрути транспортування риби та морепродуктів, оцінювати їх ефективність і визначати фактори, що впливають на якість продукції під час доставки.

Матеріали та обладнання:

карта світу, карта транспортних шляхів, статистичні матеріали, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 196–215;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 173–182;

Л – 2 (Євтушенко М.Ю. та ін., 2012), с. 74–88.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Логістика – _____

Логістичний маршрут – _____

Ланцюг постачання – _____

Холодовий ланцюг – _____

Транспортні витрати – _____

Експорт рибної продукції – _____

Завдання 2. Визначити основні маршрути постачання рибної продукції.

Країна-виробник	Країна-імпортер	Основний вид транспорту
Норвегія		
Китай		
В'єтнам		
Чилі		
Ісландія		

Завдання 3. Проаналізувати переваги та недоліки різних видів транспорту.

Вид транспорту	Переваги	Недоліки
Автомобільний		
Залізничний		
Морський		
Авіаційний		

Завдання 4. Оцінити фактори, що впливають на ефективність логістики.

Фактор	Вплив на постачання
Відстань перевезення	
Температурний режим	
Вартість пального	
Швидкість доставки	
Митні процедури	
Якість упаковки	

Завдання 5. Провести аналіз холодового ланцюга.

Етап	Основні вимоги
Вилов (вирощування)	
Первинне охолодження	
Зберігання	
Транспортування	
Реалізація	

Завдання 6. Розробити оптимальний маршрут постачання риби до України.

Етап маршруту Вид транспорту Орієнтовний час доставки

Місце для додаткових записів

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 10

1. Логістика – це:
 - а) управління потоками товарів та інформації;
 - б) вирощування риби;
 - в) вилов риби;
 - г) переробка продукції.
2. Холодовий ланцюг забезпечує:
 - а) збереження якості продукції;
 - б) збільшення вилову;
 - в) підвищення температури продукції;
 - г) скорочення транспортування.
3. Найшвидшим видом транспорту є:
 - а) авіаційний;
 - б) морський;
 - в) залізничний;
 - г) автомобільний.
4. Найекономічнішим для міжнародних перевезень є:
 - а) морський транспорт;
 - б) авіаційний транспорт;
 - в) автомобільний транспорт;
 - г) трубопровідний транспорт.
5. Ланцюг постачання включає:
 - а) усі етапи руху продукції від виробника до споживача;
 - б) лише перевезення;
 - в) лише зберігання;
 - г) лише продаж.

6. Одним із найбільших експортерів риби є:
 - а) Норвегія;
 - б) Люксембург;
 - в) Швейцарія;
 - г) Чехія.
7. Температурний режим особливо важливий для:
 - а) охолодженої риби;
 - б) металевих виробів;
 - в) будівельних матеріалів;
 - г) деревини.
8. До логістичних витрат належать:
 - а) витрати на транспортування;
 - б) температура води;
 - в) швидкість росту риб;
 - г) щільність посадки.
9. Основною метою логістики є:
 - а) ефективна доставка продукції;
 - б) збільшення вилову;
 - в) зменшення виробництва;
 - г) підвищення солоності води.
10. Експорт продукції означає:
 - а) продаж продукції за кордон;
 - б) продаж продукції всередині країни;
 - в) вилов риби;
 - г) вирощування риби.
11. До факторів логістики належить:
 - а) відстань перевезення;
 - б) вид риби;
 - в) колір луски;
 - г) форма плавців.
12. Основним завданням упаковки є:
 - а) збереження якості продукції;
 - б) збільшення маси продукції;
 - в) прискорення росту риб;
 - г) зміна кольору продукції.
13. Автомобільний транспорт переважно використовується для:
 - а) регіональних перевезень;
 - б) міжконтинентальних перевезень;
 - в) океанічних перевезень;
 - г) космічних перевезень.
14. Митні процедури впливають на:
 - а) час доставки;
 - б) температуру води;
 - в) швидкість росту риби;
 - г) біопродуктивність водойм.
15. Основним показником логістичної ефективності є:
 - а) своєчасність доставки;
 - б) площа водойми;
 - в) видовий склад риб;
 - г) маса малька.
16. Чилі є великим експортером:
 - а) лосося продукції;
 - б) коропа;
 - в) карася;
 - г) щуки.

17. Якість рибної продукції залежить від:
- а) дотримання умов транспортування;
 - б) кольору упаковки;
 - в) назви підприємства;
 - г) кількості працівників.
18. Логістичний маршрут може включати:
- а) декілька видів транспорту;
 - б) лише автомобільний транспорт;
 - в) лише морський транспорт;
 - г) лише залізницю.
19. Холодовий ланцюг повинен підтримувати:
- а) необхідну температуру продукції;
 - б) температуру повітря на вулиці;
 - в) температуру води у водоймі;
 - г) температуру ґрунту.
20. Метою роботи є:
- а) аналіз логістичних маршрутів постачання риби;
 - б) оцінка державної підтримки;
 - в) аналіз світового вилову;
 - г) визначення собівартості продукції.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 11

Тема: Оцінка потенціалу розвитку аквакультури в регіонах України

Мета:

ознайомитися з природними, економічними та виробничими передумовами розвитку аквакультури в Україні; навчитися оцінювати потенціал регіонів для вирощування водних біоресурсів та визначати перспективні напрями розвитку галузі.

Матеріали та обладнання:

карта України, статистичні матеріали, методичні рекомендації, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 216–235;

Л – 4 (Хижняк М.І., Євтушенко М.Ю., 2010), с. 42–68;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 183–190.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Аквакультура – _____

Рибогосподарська водойма – _____

Рибопродуктивність – _____

Водний фонд – _____

Інвестиційна привабливість – _____

Потенціал розвитку – _____

Завдання 2. Оцінити природні умови регіону.

Показник	Характеристика
Область України	
Кліматичні умови	
Наявність водойм	
Забезпеченість водними ресурсами	
Основні види риб	

Завдання 3. Проаналізувати ресурси для розвитку аквакультури.

Ресурс	Оцінка (висока, середня, низька)
Водні ресурси	
Земельні ресурси	
Енергетичні ресурси	
Трудові ресурси	
Транспортна інфраструктура	
Ринки збуту	

Завдання 4. Визначити перспективні об'єкти вирощування.

Вид водних організмів	Доцільність вирощування
Короп	
Форель	
Осетрові	
Сом	

Вид водних організмів	Доцільність вирощування
Раки	
Креветки	

Завдання 5. Провести SWOT-аналіз регіону.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

Завдання 6. Розробити пропозиції щодо розвитку аквакультури.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Місце для додаткових записів

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 11

1. Аквакультура – це:
 - а) вирощування водних організмів;
 - б) вилов риби;
 - в) транспортування риби;
 - г) переробка продукції.
2. Основою розвитку аквакультури є:
 - а) наявність водних ресурсів;
 - б) наявність гір;
 - в) площа лісів;
 - г) кількість доріг.
3. Найбільш придатними для форелі є:
 - а) холодноводні водойми;
 - б) теплі ставки;
 - в) солоні озера;
 - г) пересихаючі водойми.
4. До об'єктів аквакультури належать:
 - а) риби, раки, молюски;
 - б) лише риби;

- в) лише молюски;
 - г) лише водорості.
5. Рибопродуктивність характеризує:
- а) обсяг продукції з одиниці площі;
 - б) площу водойми;
 - в) глибину водойми;
 - г) температуру води.
6. Одним із перспективних напрямів є:
- а) вирощування осетрових;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) ліквідація господарств;
 - г) осушення водойм.
7. Потенціал розвитку залежить від:
- а) природних і економічних умов;
 - б) кольору води;
 - в) форми берегової лінії;
 - г) атмосферного тиску.
8. До водних ресурсів належать:
- а) річки, озера, ставки;
 - б) ліси;
 - в) поля;
 - г) кар'єри.
9. Інвестиційна привабливість впливає на:
- а) розвиток підприємств;
 - б) температуру води;
 - в) видовий склад риб;
 - г) солоність води.
10. Карп належить до:
- а) основних об'єктів ставкової аквакультури;
 - б) морських риб;
 - в) океанічних риб;
 - г) декоративних риб.
11. SWOT-аналіз використовується для:
- а) оцінки сильних і слабких сторін;
 - б) визначення температури води;
 - в) оцінки віку риб;
 - г) визначення якості кормів.
12. Одним із лідерів форелівництва в Україні є:
- а) Закарпатська область;
 - б) Миколаївська область;
 - в) Кіровоградська область;
 - г) Луганська область.
13. Ринки збуту впливають на:
- а) економічну ефективність виробництва;
 - б) температуру води;
 - в) видовий склад риб;
 - г) солоність води.
14. Регіональний аналіз дозволяє:
- а) визначити перспективи розвитку;
 - б) визначити колір води;
 - в) оцінити вік риб;
 - г) виміряти швидкість течії.
15. Одним із факторів успішного розвитку є:
- а) сучасні технології;
 - б) випадковість;

- в) скорочення виробництва;
 - г) зменшення інвестицій.
16. Осетрові риби є:
- а) цінними об'єктами аквакультури;
 - б) шкідливими видами;
 - в) декоративними видами;
 - г) непромисловими видами.
17. Для розвитку аквакультури важливими є:
- а) інвестиції;
 - б) зміна погоди;
 - в) форма водойми;
 - г) колір дна.
18. Україна має значний потенціал завдяки:
- а) розвиненому водному фонду;
 - б) відсутності водойм;
 - в) нестачі ресурсів;
 - г) відсутності попиту.
19. Розвиток аквакультури сприяє:
- а) збільшенню виробництва риби;
 - б) скороченню виробництва;
 - в) зменшенню зайнятості;
 - г) скороченню ринку.
20. Метою роботи є:
- а) оцінка потенціалу розвитку аквакультури в регіонах України;
 - б) аналіз логістики;
 - в) визначення собівартості;
 - г) аналіз світового вилову.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 12

Тема: Аналіз експортних можливостей української рибної продукції

Мета:

ознайомитися з особливостями міжнародної торгівлі рибною продукцією; навчитися оцінювати експортний потенціал українського рибного господарства та визначати перспективні напрями виходу на зовнішні ринки.

Матеріали та обладнання:

статистичні матеріали міжнародної торгівлі, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет, калькулятор.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 236–255;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 191–205;

Л – 3 (Кавер І.К. та ін., 2001), с. 47–49.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Експорт – _____

Експортний потенціал – _____

Зовнішній ринок – _____

Конкурентоспроможність продукції – _____

Міжнародна торгівля – _____

Сертифікація продукції – _____

Завдання 2. Визначити основні види рибної продукції, що можуть експортуватися.

Вид продукції	Основні країни-імпортери
Форель	
Короп	
Осетрові	
Рибні консерви	
Ікра	
Ракоподібні	

Завдання 3. Проаналізувати фактори, що впливають на експорт.

Фактор	Вплив на експорт
Якість продукції	
Собівартість	
Логістика	
Міжнародні стандарти	
Попит на ринку	
Конкуренція	

Завдання 4. Провести оцінку конкурентоспроможності продукції.

Показник	Оцінка
Якість продукції	
Ціна	
Логістичні можливості	

Показник	Оцінка
Обсяги виробництва	
Відповідність стандартам ЄС	

Завдання 5. Визначити перспективні ринки збуту.

Країна	Причини перспективності
Польща	
Німеччина	
Франція	
Італія	
Румунія	

Завдання 6. Розробити рекомендації щодо збільшення експорту.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Місце для додаткових записів

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 12

1. Експорт – це:
 - а) вивезення продукції за кордон;
 - б) ввезення продукції;
 - в) зберігання продукції;
 - г) транспортування в межах країни.
2. Основною метою експорту є:
 - а) реалізація продукції на зовнішніх ринках;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) зменшення прибутку;
 - г) зниження якості продукції.
3. Конкурентоспроможність продукції залежить від:
 - а) якості та ціни;
 - б) кольору упаковки;
 - в) розміру підприємства;
 - г) кількості працівників.
4. Однією з умов експорту до ЄС є:
 - а) відповідність стандартам якості;
 - б) відсутність сертифікації;

- в) відсутність маркування;
 - г) відсутність контролю.
5. До продукції з високою доданою вартістю належить:
- а) чорна ікра;
 - б) рибне борошно;
 - в) кормова риба;
 - г) технічні відходи.
6. Експортний потенціал визначається:
- а) можливістю реалізації продукції на зовнішніх ринках;
 - б) температурою води;
 - в) видовим складом риб;
 - г) площею водойм.
7. Одним із найбільших ринків збуту української продукції є:
- а) Європейський Союз;
 - б) Антарктида;
 - в) Арктика;
 - г) Океанія.
8. Сертифікація продукції необхідна для:
- а) підтвердження її якості та безпечності;
 - б) збільшення маси продукції;
 - в) зниження якості;
 - г) збільшення витрат.
9. На обсяг експорту впливає:
- а) попит на продукцію;
 - б) колір води;
 - в) глибина водойми;
 - г) форма берегової лінії.
10. Логістика є важливим елементом:
- а) міжнародної торгівлі;
 - б) нересту риб;
 - в) годівлі риб;
 - г) зариблення водойм.
11. До основних експортерів рибної продукції належать:
- а) країни з розвиненим рибним господарством;
 - б) лише країни Африки;
 - в) лише країни Азії;
 - г) лише країни Європи.
12. Міжнародні стандарти забезпечують:
- а) єдині вимоги до продукції;
 - б) скорочення торгівлі;
 - в) відсутність контролю;
 - г) збільшення ризиків.
13. Основною перевагою експорту є:
- а) розширення ринку збуту;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) збільшення витрат;
 - г) зниження доходів.
14. Попит на продукцію впливає на:
- а) обсяги експорту;
 - б) температуру води;
 - в) швидкість росту риб;
 - г) солоність водойм.
15. Якість продукції визначає:
- а) її конкурентоспроможність;
 - б) площу водойми;

- в) кількість працівників;
 - г) форму господарства.
16. Одним із перспективних напрямів є:
- а) експорт продукції глибокої переробки;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) відмова від сертифікації;
 - г) зменшення асортименту.
17. Експорт сприяє:
- а) залученню валютних надходжень;
 - б) скороченню виробництва;
 - в) зниженню ефективності;
 - г) зменшенню попиту.
18. До факторів конкурентоспроможності належить:
- а) відповідність міжнародним стандартам;
 - б) температура води;
 - в) атмосферний тиск;
 - г) швидкість течії.
19. Основою експортної діяльності є:
- а) якісна продукція;
 - б) форма водойми;
 - в) глибина водойми;
 - г) колір води.
20. Метою роботи є:
- а) аналіз експортних можливостей української рибної продукції;
 - б) аналіз логістики;
 - в) оцінка державної підтримки;
 - г) аналіз світового вилову.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 13

Тема: Розробка стратегії сталого рибальства для конкретного регіону

Мета:

ознайомитися з принципами сталого розвитку рибного господарства; навчитися розробляти заходи щодо раціонального використання водних біоресурсів та формувати стратегію сталого рибальства для окремого регіону.

Матеріали та обладнання:

карта регіону, статистичні матеріали, нормативні документи, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 256–275;

Л – 4 (Хижняк М.І., Євтушенко М.Ю., 2010), с. 69–92;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 206–220.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Стале рибальство – _____

Водні біоресурси – _____

Раціональне використання ресурсів – _____

Рибогосподарський регіон – _____

Біорізноманіття – _____

Екосистемний підхід – _____

Завдання 2. Охарактеризувати обраний регіон.

Показник	Характеристика
Назва регіону	
Основні водойми	
Основні промислові види риб	
Сучасний стан рибних ресурсів	
Основні проблеми галузі	

Завдання 3. Проаналізувати фактори, що впливають на стан рибних ресурсів.

Фактор	Ступінь впливу
Промисловий вилов	
Браконьєрство	
Забруднення водойм	
Кліматичні зміни	
Зариблення водойм	
Господарська діяльність	

Завдання 4. Визначити стратегічні цілі розвитку.

Стратегічна ціль	Очікуваний результат

Стратегічна ціль	Очікуваний результат

Завдання 5. Розробити заходи щодо забезпечення сталого рибальства.

Захід	Очікуваний ефект

Завдання 6. Скласти план реалізації стратегії.

Етап	Основні заходи	Термін виконання
I		
II		
III		
IV		
V		

Місце для додаткових записів

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 13

1. Стале рибальство передбачає:
 - а) раціональне використання рибних ресурсів;
 - б) максимальний вилов риби;

- в) повну заборону рибальства;
 - г) ліквідацію аквакультури.
2. Основною метою сталого рибальства є:
 - а) збереження ресурсів для майбутніх поколінь;
 - б) збільшення вилову будь-якою ціною;
 - в) скорочення рибних запасів;
 - г) ліквідація природних водойм.
 3. Однією з причин виснаження рибних ресурсів є:
 - а) браконьєрство;
 - б) зариблення;
 - в) охорона нерестовищ;
 - г) екологічний моніторинг.
 4. Біорізноманіття характеризує:
 - а) різноманітність живих організмів;
 - б) площу водойми;
 - в) глибину водойми;
 - г) температуру води.
 5. Екосистемний підхід передбачає:
 - а) комплексне управління природними ресурсами;
 - б) лише збільшення вилову;
 - в) розвиток транспорту;
 - г) механізацію рибальства.
 6. До заходів сталого рибальства належить:
 - а) встановлення квот;
 - б) збільшення браконьєрства;
 - в) забруднення водойм;
 - г) знищення нерестовищ.
 7. Квоти вилову встановлюють для:
 - а) збереження популяцій риб;
 - б) збільшення вилову;
 - в) скорочення контролю;
 - г) підвищення цін.
 8. Зариблення водойм сприяє:
 - а) відновленню запасів риб;
 - б) скороченню біорізноманіття;
 - в) погіршенню якості води;
 - г) зменшенню продуктивності.
 9. До загроз для рибних ресурсів належить:
 - а) забруднення водойм;
 - б) екологічний контроль;
 - в) науковий моніторинг;
 - г) відтворення популяцій.
 10. Стратегія розвитку повинна містити:
 - а) цілі та заходи реалізації;
 - б) лише статистичні дані;
 - в) лише фінансові показники;
 - г) лише карту регіону.
 11. Моніторинг водних біоресурсів дозволяє:
 - а) оцінювати їх стан;
 - б) визначати температуру повітря;
 - в) вимірювати площу лісів;
 - г) оцінювати врожайність зерна.
 12. Основою сталого розвитку є:
 - а) баланс економічних та екологічних інтересів;
 - б) максимальне використання ресурсів;

- в) збільшення відходів;
 - г) скорочення природоохоронних заходів.
13. До відновлювальних заходів належить:
- а) зариблення;
 - б) осушення водойм;
 - в) надмірний вилов;
 - г) знищення рослинності.
14. Ефективність стратегії оцінюється за:
- а) досягненням поставлених цілей;
 - б) кольором води;
 - в) формою водойми;
 - г) кількістю опадів.
15. Основним об'єктом управління є:
- а) водні біоресурси;
 - б) автомобільні дороги;
 - в) лісові масиви;
 - г) промислові підприємства.
16. Раціональне використання ресурсів забезпечує:
- а) довгострокову стабільність галузі;
 - б) виснаження запасів;
 - в) зниження продуктивності;
 - г) скорочення популяцій.
17. До екологічних проблем належить:
- а) забруднення водойм;
 - б) розвиток аквакультури;
 - в) модернізація виробництва;
 - г) підвищення продуктивності.
18. Основним результатом стратегії є:
- а) покращення стану ресурсів;
 - б) скорочення популяцій;
 - в) збільшення забруднення;
 - г) зменшення біорізноманіття.
19. Рибогосподарський регіон характеризується:
- а) наявністю водних біоресурсів;
 - б) кількістю промислових підприємств;
 - в) кількістю населення;
 - г) площею забудови.
20. Метою роботи є:
- а) розробка стратегії сталого рибальства;
 - б) аналіз логістики;
 - в) оцінка цінової динаміки;
 - г) визначення собівартості продукції.

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 14

Тема: Дослідження впливу кліматичних змін на рибні ресурси

Мета:

ознайомитися з основними наслідками кліматичних змін для водних екосистем; навчитися аналізувати вплив змін температури, гідрологічного режиму та інших кліматичних факторів на стан рибних ресурсів і перспективи розвитку рибного господарства.

Матеріали та обладнання:

кліматичні карти, статистичні матеріали, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет, калькулятор.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 276–290;

Л – 4 (Хижняк М.І., Євтушенко М.Ю., 2010), с. 93–118;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 221–236.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Кліматичні зміни – _____

Глобальне потепління – _____

Водна екосистема – _____

Біорізноманіття – _____

Адаптація – _____

Рибні ресурси – _____

Завдання 2. Проаналізувати вплив кліматичних факторів на водні біоресурси.

Кліматичний фактор	Можливий вплив на рибні ресурси
Підвищення температури води	
Зміна кількості опадів	
Посухи	
Повені	
Зниження рівня води	
Екстремальні погодні явища	

Завдання 3. Визначити наслідки кліматичних змін для рибного господарства.

Наслідок	Можливий вплив на галузь
Зміна ареалів риб	
Зменшення запасів окремих видів	
Погіршення умов нересту	
Поширення хвороб риб	
Зміна продуктивності водойм	

Завдання 4. Провести оцінку ризиків для окремих видів риб.

Вид риби	Рівень ризику	Причина
Короп		
Форель		
Осетер		
Судак		

Вид риби	Рівень ризику	Причина
Щука		

Завдання 5. Запропонувати адаптаційні заходи.

Захід	Очікуваний результат

Завдання 6. Проаналізувати ситуацію для конкретного регіону України.

Показник	Характеристика
Регіон	
Основні водойми	
Основні кліматичні загрози	
Найбільш вразливі види риб	
Запропоновані заходи адаптації	

Місце для додаткових записів

Завдання 7. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 14

- Глобальне потепління характеризується:
 - підвищенням середньої температури;
 - зниженням температури;
 - збільшенням солоності;
 - зменшенням площі океанів.
- Кліматичні зміни можуть призводити до:
 - зміни ареалів риб;
 - збільшення площі суші;
 - утворення нових континентів;
 - припинення кругообігу води.

3. Одним із наслідків потепління є:
 - а) зменшення вмісту кисню у воді;
 - б) збільшення кисню;
 - в) відсутність змін;
 - г) підвищення солоності всіх водойм.
4. Найбільш чутливими до підвищення температури є:
 - а) холодноводні види риб;
 - б) тропічні види;
 - в) морські молюски;
 - г) водорості.
5. Кліматичні зміни впливають на:
 - а) умови нересту;
 - б) колір луски;
 - в) форму плавців;
 - г) довжину хвоста.
6. Посухи можуть призводити до:
 - а) зниження рівня води;
 - б) підвищення рівня води;
 - в) збільшення площі водойм;
 - г) зростання опадів.
7. Поширення хвороб риб пов'язане з:
 - а) зміною умов середовища;
 - б) кольором води;
 - в) формою водойми;
 - г) кількістю населення.
8. Одним із заходів адаптації є:
 - а) покращення управління водними ресурсами;
 - б) збільшення забруднення;
 - в) скорочення моніторингу;
 - г) ліквідація господарств.
9. Підвищення температури води може:
 - а) змінювати видовий склад риб;
 - б) не впливати на риб;
 - в) збільшувати площу водойм;
 - г) змінювати склад ґрунтів.
10. Основним об'єктом дослідження є:
 - а) рибні ресурси;
 - б) ліси;
 - в) сільськогосподарські культури;
 - г) транспорт.
11. Біорізноманіття характеризує:
 - а) різноманітність видів;
 - б) площу водойми;
 - в) температуру води;
 - г) швидкість течії.
12. До кліматичних ризиків належать:
 - а) екстремальні погодні явища;
 - б) механічні пошкодження риб;
 - в) нестача кормів;
 - г) відсутність транспорту.
13. Форель найбільш чутлива до:
 - а) підвищення температури води;
 - б) збільшення кисню;
 - в) збільшення площі водойми;
 - г) покращення кормової бази.

14. Моніторинг необхідний для:
- а) контролю стану ресурсів;
 - б) збільшення вилову;
 - в) скорочення витрат;
 - г) підвищення цін.
15. Адаптація означає:
- а) пристосування до нових умов;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) ліквідацію підприємств;
 - г) заборону рибальства.
16. Зміна клімату може впливати на:
- а) продуктивність водойм;
 - б) форму плавців;
 - в) колір води;
 - г) назву водойми.
17. Водні екосистеми є:
- а) чутливими до кліматичних змін;
 - б) повністю незалежними від клімату;
 - в) незмінними;
 - г) ізольованими.
18. До адаптаційних заходів належить:
- а) селекція стійких форм риб;
 - б) збільшення забруднення;
 - в) скорочення контролю;
 - г) осушення водойм.
19. Наслідком кліматичних змін може бути:
- а) зменшення рибних запасів;
 - б) повне зникнення водойм;
 - в) збільшення площі суші;
 - г) припинення кругообігу води.
20. Метою роботи є:
- а) дослідження впливу кліматичних змін на рибні ресурси;
 - б) оцінка логістики;
 - в) аналіз експорту;
 - г) визначення собівартості продукції.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Практичне заняття 15

Тема: Аналіз ефективності маркетингових стратегій рибних господарств

Мета:

ознайомитися з основними принципами маркетингової діяльності у рибному господарстві; навчитися оцінювати ефективність маркетингових стратегій підприємств та розробляти пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності рибної продукції.

Матеріали та обладнання:

статистичні матеріали, маркетингові дослідження, персональний комп'ютер, доступ до мережі Інтернет, калькулятор.

Література:

Л – 1 (Алімов С.І., 2003), с. 291–335;

Л – 5 (Олешко В.П. та ін., 2024), с. 237–255;

Л – 3 (Кавер І.К. та ін., 2001), с. 47–49.

Завдання 1. Ознайомитися з основними поняттями.

Маркетинг – _____

Маркетингова стратегія – _____

Цільовий ринок – _____

Конкурентоспроможність – _____

Бренд продукції – _____

Просування продукції – _____

Завдання 2. Проаналізувати діяльність рибогосподарського підприємства.

Показник	Характеристика
Назва підприємства	
Основна продукція	
Регіон діяльності	
Основні споживачі	
Основні конкуренти	

Завдання 3. Провести аналіз маркетингового комплексу (4Р).

Елемент	Характеристика
Product (продукт)	
Price (ціна)	
Place (збут)	
Promotion (просування)	

Завдання 4. Оцінити канали збуту продукції.

Канал збуту	Ефективність
Оптові покупці	
Роздрібна торгівля	
Торговельні мережі	
Ресторани та заклади харчування	
Інтернет-продажі	
Експорт	

Завдання 5. Провести SWOT-аналіз маркетингової діяльності підприємства.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

Завдання 6. Оцінити ефективність маркетингових заходів.

Маркетинговий захід	Очікуваний результат
Реклама у соціальних мережах	
Участь у виставках	
Створення власного сайту	
Розробка бренду продукції	
Розширення асортименту	
Сертифікація продукції	

Завдання 7. Розробити пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Місце для додаткових записів

Завдання 8. Зробити загальний висновок.

Висновок: _____

Тестові завдання для самоконтролю до практичного заняття 15

1. Маркетинг – це:
 - а) діяльність щодо вивчення ринку та просування продукції;
 - б) вилов риби;
 - в) переробка риби;
 - г) транспортування продукції.

2. Маркетингова стратегія визначає:
 - а) напрям розвитку збуту продукції;
 - б) температуру води;
 - в) видовий склад риб;
 - г) площу водойми.
3. До елементів комплексу 4P належить:
 - а) Product;
 - б) Personnel;
 - в) Productivity;
 - г) Protection.
4. Цільовий ринок – це:
 - а) група споживачів, на яку орієнтована продукція;
 - б) територія водойми;
 - в) виробничий підрозділ;
 - г) складське приміщення.
5. Конкурентоспроможність продукції залежить від:
 - а) якості та ціни;
 - б) кольору упаковки;
 - в) кількості працівників;
 - г) площі підприємства.
6. Бренд продукції сприяє:
 - а) підвищенню впізнаваності товару;
 - б) зниженню якості;
 - в) скороченню продажів;
 - г) зменшенню попиту.
7. До каналів збуту належить:
 - а) торгова мережа;
 - б) нерестовище;
 - в) водойма;
 - г) інкубатор.
8. Реклама використовується для:
 - а) просування продукції;
 - б) зберігання продукції;
 - в) транспортування продукції;
 - г) вирощування риби.
9. SWOT-аналіз дозволяє:
 - а) оцінити сильні та слабкі сторони підприємства;
 - б) визначити температуру води;
 - в) оцінити якість кормів;
 - г) визначити видовий склад риб.
10. До сильних сторін підприємства можуть належати:
 - а) висока якість продукції;
 - б) застаріле обладнання;
 - в) нестача фінансування;
 - г) високі витрати.
11. Одним із способів просування продукції є:
 - а) участь у виставках;
 - б) зариблення водойм;
 - в) аерація води;
 - г) інкубація ікри.
12. Основною метою маркетингу є:
 - а) задоволення потреб споживачів та отримання прибутку;
 - б) скорочення виробництва;
 - в) зменшення асортименту;
 - г) зниження якості продукції.

13. Інтернет-продажі дозволяють:
 - а) розширити ринок збуту;
 - б) скоротити кількість покупців;
 - в) зменшити попит;
 - г) обмежити реалізацію продукції.
 14. Конкуренти впливають на:
 - а) ринкову позицію підприємства;
 - б) температуру води;
 - в) видовий склад риб;
 - г) продуктивність водойм.
 15. Ціна продукції є елементом:
 - а) маркетингового комплексу;
 - б) гідрохімічного аналізу;
 - в) біотехнології;
 - г) іхтіології.
 16. Маркетингові дослідження використовуються для:
 - а) аналізу ринку;
 - б) визначення віку риб;
 - в) оцінки глибини водойм;
 - г) аналізу якості води.
 17. Розширення асортименту сприяє:
 - а) збільшенню продажів;
 - б) скороченню попиту;
 - в) зменшенню прибутку;
 - г) зниженню конкурентоспроможності.
 18. Сертифікація продукції дозволяє:
 - а) підвищити довіру споживачів;
 - б) скоротити реалізацію;
 - в) зменшити якість продукції;
 - г) збільшити втрати.
 19. Ефективна маркетингова стратегія забезпечує:
 - а) підвищення конкурентоспроможності підприємства;
 - б) скорочення ринку збуту;
 - в) зниження прибутку;
 - г) зменшення виробництва.
 20. Метою роботи є:
 - а) аналіз ефективності маркетингових стратегій рибних господарств;
 - б) оцінка кліматичних змін;
 - в) аналіз експорту;
 - г) визначення собівартості продукції.
-

Оцінка „ _____ ” _____ 20 ____ р. _____
(підпис викладача)

Список рекомендованих джерел:

Основна:

1. Алімов, С.І. (2003). Рибне господарство України: стан і перспективи. К.: Вища освіта.
2. Євтушенко, М.Ю., Глебова, Ю.А., & Дудник, С.В. (2012). Методичний посібник з дисципліни «Біоресурси гідросфери та сировинна база галузі». Частина 1: Загальна оцінка продукування біологічних ресурсів. К.: Видавництво фітосоціологічного центру.
3. Кавер, І.К., Петрова, І.Л., & Скрипка, В.О. (2001). Створення та збереження робочих місць в рибному господарстві України. Рибне господарство України, 2(13), 47-49.
4. Хижняк, М.І., & Євтушенко, М.Ю. (2010). Біопродуктивність водойм. Київ: Фітосоціоцентр.
5. Світове рибне господарство: навчальний посібник / В.П. Олешко, Ю.В. Куновський, Л.М. Гейко, П.П. Джус, Г.П. Дідківська. Біла Церква, 2024. 190 с.
6. Шерман, І.М., Пилипенко, Ю.В., & Шевченко, П.Г. (2009). Загальна іхтіологія: підручник К.: Аграрна освіта.

Додаткова:

1. Лук'яненко, О. Д. (2019). Трансформація політики ЄС в секторі рибальства. Вісник Хмельницького національного університету. Сер.: Економічні науки, 4(3), 17-24.
2. Іртищева, І.О., & Потапенко, Н.М. (2014). Світ врятує марикультура. Економіст, (4), 35-38.
3. Маменко, О.М., Портянник, С.В., & Щербак, О.В. (2017). Інноваційні технології в рибництві. Харків: РВВ Харківської державної зооветеринарної академії.
4. Ahmed, N., & Diana, J. S. (2015). Coastal to inland: Expansion of prawn farming in Bangladesh and its sustainability. Current Environmental Health Reports, 2(1), 67-76. <https://doi.org/10.1007/s40572-014-0035-7>
5. Belton, B., Karim, M., Thilsted, S., Murshed-E-Jahan, K., Collis, W., & Phillips, M. (2011). Review of aquaculture and fish consumption in Bangladesh. The WorldFish Center.
6. FAO. (2022). The State of World Fisheries and Aquaculture (SOFIA) 2022: Towards Blue Transformation. Rome. <https://doi.org/10.4060/cc0461en>
7. FAO. (2020). Fishery and Aquaculture Statistics. Global production by production source 1950-2020 (FishStatJ). Rome.
8. World Bank. (2013). Fish to 2030: Prospects for Fisheries and Aquaculture. World Bank Report No. 83177-GLB.
9. Kumar, G., Engle, C. R., & Tucker, C. S. (2018). Factors driving aquaculture technology adoption. Journal of the World Aquaculture Society, 49(3), 447-476. <https://doi.org/10.1111/jwas.12514>
10. Asche, F., Roll, K. H., & Tveterås, R. (2008). Future trends in aquaculture: Productivity growth and increased production. Aquaculture Economics & Management, 12(1), 1-23. <https://doi.org/10.1080/13657300801965958>

Інтернет ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL : <https://library.zu.edu.ua/>
2. Закон України «Про вищу освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: <http://nbuv.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства освіти України. URL : <http://www.mon.gov.ua>
5. EU Fish Farming Guidelines (2023). Доступно: https://ec.europa.eu/fisheries/docs/aquaculture/guidelines_en.pdf
6. World Bank (2023). Blue Growth. Доступно: <https://www.worldbank.org/en/topic/aquaculture>
7. Державна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури» <https://bumtca.com.ua/>
8. Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм <https://darg.gov.ua/>

Навчальне видання

Укладачі:

Світельський Микола Михайлович
Шелюк Юлія Святославівна
Іщук Оксана Василівна

**Робочий зошит для виконання практичних робіт
з вибіркової освітньої компоненти
Світове рибне господарство**